

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus yliopiston opetussuunnitelmateksteissä

Sini Söyrinki, Timo Salminen, Päivikki Jääskelä ja Päivi Tynjälä

Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto

"Osallisuus, yhdenvertaisuus ja ylirajaisuus koulutuksessa"

Kasvatustieteen päivät 2024

21.-22.11.2024, Turun yliopisto

Lähtökohdat

- Tausta: Korkea-asteen OPSien tutkimusta on tehty toistaiseksi varsin vähän (Tight, 2019). OPSien tarkastelu on kuitenkin tärkeää, sillä niissä näkyvät koulutukseen, oppimiseen, tietoon ja yksilöiden osaamiseen liitetty arvot ja tavoitteet (Annala & Mäkinen, 2011). Ollakseen yhteiskunnallisesti vaikuttavaa opetussuunnitelmien tulisi rakentua vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa.
- **Tutkimuskysymys: Miten yhteiskunnallinen vaikuttavuus ilmenee opetussuunnitelmissa?**
- Aineisto: 11 eri tutkinto-ohjelmaa, ainakin yksi jokaisesta tiedekunnasta.
 - **OPS-tekstit**
 - Tutkinto-ohjelmien esittelytekstit verkkosivuilla
 - OPS-työssä olleiden haastattelut
- Analyysi: teoria- ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi
 - Analyysin taustalla yliopiston opetussuunnitelmalinjaukset, koulutuksen kehittämisohjelma sekä aiemman kirjallisuuskatsauksen perusteella muodostettu kolmen tarkastelutason viitekehys yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta opetussuunnitelmissa.
 - Viitekehys: Katsaus 25 vertaisarvioidusta Jufo-luokitellusta ”higher education” ja ”curriculum” - lehdestä → Relevanteista artikkeleista toistuneet tutkimusaiheet, avainsanat ja käsitteet → kolmen tason viitekehys.

OPSien yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kolme tarkastelutasoa

Aineistolähtöisten teemojen esiintyminen

ALA	KOULUTUS-OHJELMA	Eettisyys	Monitieteisyys/-alaisuus	Moninaisuuden huomioiminen/ymmärtäminen	Kansainvälisyys	Yleiset työelämätaidot	Yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen
IT	Ohjelma 1, M						
	Ohjelma 2, M						
	Ohjelma 3, K + DI						
Kasvatustiede ja psykologia	Ohjelma 4, K + M						
	Ohjelma 5, K + M						
Matemaattis-luonnon-tieteellinen	Ohjelma 6, K						
	Ohjelma 7, K + M						
Kauppätiede	Ohjelma 8, K + M						
Humanistis-yhteiskunta-tieteellinen	Ohjelma 9, K + M						
	Ohjelma 10, K + M						
Liikuntatiede	Ohjelma 11, K + M						

Arvot ja tieto: Millaista yhteiskunnallista muutosta tai kehitystä korkeakoulutus edistää?

Näkökulma	Esimerkkejä
Kyky uutta luovaan, kriittiseen ja tieteelliseen ajatteluun Tieteellisen tiedon arvostus, kyky oppia uutta ja soveltaa.	<i>– – opiskelija kykenee soveltamaan kriittisesti, reflektoiden ja eettisesti kestäväällä tavalla omaksumaansa tietoa. Tutkinto auttaa opiskelijaa löytämään luovia ratkaisuja monimutkaisten tai ennakoimattomien ongelmien ratkaisemiseksi.</i>
Eettisyys -Tavallisimpia kestävyiden ja vastuullisuuden teemat. -Noin puolessa tarkastelluista ohjelmista ammattietiikkaan liittyviä teemoja. -Samoin noin puolet sanoittivat moninaisuuden arvostamiseen liittyviä teemoja, yhdenvertaisuus sanana vain yhdessä ohjelmassa.	<i>Opiskelija osaa työtään ohjaavan lainsäädännön sekä käyttää varhaiskasvatusta ohjaavia asiakirjoja ja arviointityökaluja. – – Hän osaa toimia keskeisten ammattieettisten – – periaatteiden mukaisesti.</i> <i>– – maisteriohjelman suoritettuaan opiskelija – – osaa toimia asiantuntijatehtävissä eettisesti, vastuullisesti ja yhdenvertaisuutta edistäen</i>
Monitieteisyys/monialaisuus Opintokokonaisuus voi rakentua itsessään eri alojen opinnoista tai muutoin korostaa monialaista osaamista.	<i>Opintokokonaisuus, joka sisältää matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan tarjoamia perus- ja aineopintotasoisia opintojaksoja. Kokonaisuuteen voi sisällyttää myös informaatioteknologian tiedekunnan opintoja tai muissa yliopistoissa suoritettuja vastaavia opintoja.</i>
Kansainvälisyysosaaminen Näkökulmina: -kotikansainvälisyys -kansainvälinen vuorovaikutus ja yhteistoiminta -kansainvälisyysosaamisen karttuminen ja esiintuonti.	<i>– – kansallisen resilienssin luomista, joka perustuu tehokkaaseen ja laaja-alaiseen tiedon keruu-, käsittely- ja analysointijärjestelmään, yhteiseen ja jaettuun tilannetietoisuuteen sekä kansalliseen ja kansainväliseen yhteistoimintaan.</i>

Työelämä- ja yhteiskuntasuhde

Millainen koulutuksen, työelämän ja yhteiskunnan suhde on tarkoituksenmukainen ja vaikuttava?

Näkökulma	Esimerkkejä
Kompetenssivaatimukset	<i>Tutkinnon suorittamisen jälkeen opiskelija hallitsee laaja-alaisesti – – tietoa sen eri sovellusalueilta, omaa keskeisiä psykologin ammattikäytäntötaitoja ja osaa soveltaa tätä laaja-alaista tietovarantoaan sekä erityisosaamistaan itsenäisesti.</i>
Työelämäyhteistyö -Joillakin aloilla mainitaan harjoittelun kuuluvan tutkinto-ohjelmaan. -Joissakin muita mainintoja työelämäyhteistyöstä. -Muissa yleisempiä kompetenssivaatimuksia.	<i>Koulutus tekee työelämäyhteistyötä yritysten kanssa, mikä kehittää projekti- ja ryhmätyöskentelyn taitoja, harjaannuttaa tarve- ja käyttäjälähtöisyyteen sekä opettaa huomioimaan erilaisia, usein keskenään ristiriitaisia, näkökulmia ja tavoitteita samanaikaisesti.</i> <i>Maisteriopinnoissa rakennetaan kontakteja oman alan työelämäkenttään ja syvennetään tärkeitä työelämätaitoja.</i>
Valmius edistää ja/tai uudistaa omaa alaa ja/tai yhteiskuntaa -Yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumista vähintään sivutaan noin puolessa tarkastelluista OPSeista. -Osassa kuvaus, miten hyödyttää yhteiskuntaa, esim. alaan liittyvien ongelmien ratkaiseminen.	<i>Hänellä on valmiudet osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon.</i> <i>Intelligence (i.e., already developed models, algorithms and tools) in everyday business to solve complex problems or/and to design and develop new and further advanced Artificial Intelligence (i.e., new models, algorithms and tools).</i>

Yksilö ja osaaminen

Miten koulutuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vaatimus haastaa yksilön osaamisen, asiantuntemuksen ja ammatillisuuden kehittämistä?

Näkökulma	Esimerkkejä
Into ja kyky oppia uutta sekä kehittää osaamistaan muuttuvissa ympäristöissä -Näky kaikissa tarkastelluissa ohjelmissa.Sisältöosaamisen lisäksi ohjataan kohti taitoa omaksua uutta ja kehittyä, myös elinikäinen oppiminen.	<i>– – tunnistaa oman osaamisensa, on omaksunut elinikäisen oppimisen ajatuksen sekä kykenee hyödyntämään tutkimustietoa käytännön työtehtävissä</i>
Vahva vuorovaikutusosaaminen	<i>– – osaa viestinnän ja vuorovaikutuksen keinoin ja toimien kehitys- ja ratkaisuoituneesti edistää tutkimukseen perustuvaa ymmärrystä</i>
Yleiset työelämätaidot	<i>Tuntee projektityöskentelyn käytänteitä, osaa työskennellä itsenäisesti ja osana ryhmää sekä hallitsee keskeiset työelämässä tarvittavat digitaaliset taidot</i>
Eettinen ammattitaito	<i>– – kandidaatti osaa jäsentää ja arvioida vastuullisen ja kestävä liiketoiminnan keskeisiä periaatteita ja teorioita.</i>

Yhteenveto

- OPSeissa näkyvissä selkeimmin taustalla vaikuttavat yksilöön kohdistuvat vaatimukset. Lisäksi kuitenkin työelämäsuhdetta ja laajemmin arvoja kuvaavaa tekstiä.
 - Arvotasolla eettisyyden eri puolet vahvimmin huomioitu läpi OPSien.
 - Työelämäsuhteen tasolla kompetenssivaatimukset selkeitä, mutta esimerkiksi työelämäyhteistyö ei välttämättä näy kovin selkeästi OPSien tasolla.
 - Yksilönäkökulma vahvasti esillä sekä sisältöosaamisena että muina taitoina.
- "Avainsanat" hyvin hallussa, mutta kuvailevassa tekstissä ei välttämättä mennä konkreetian tasolle.

Lähteet

- Annala, J., & Mäkinen, M. (2011). The research-teaching nexus in higher education curriculum design. *Transnational Curriculum Inquiry*, 8(1).
<https://doi.org/10.14288/tci.v8i1.2441>
- Salminen, T., Jääskelä, P., Tynjälä, P., & Laitinen-Väänänen, S., & Lerssi-Uskelin, J. (2023). Korkeakoulujen yhteiskunnallinen vaikuttavuus – käsitteellinen viitekehys opetussuunnitelmien tarkasteluun. Korkeakoulututkimuksen XV kansallinen symposium 15.–16.8.2023, Jyväskylä.
- Tight, M. (2019). Systematic reviews and meta-analyses of higher education research. *European Journal of Higher Education*, 9(2), 133–152.
<https://doi.org/10.1080/21568235.2018.1541752>